

Õppereis USA lääneosariikide kvaliteediagentuuri - Western Association of Schools and Colleges (WASC), 6-13.mai 2012

Õppereisil WASC-is käisid EKKA juhataja Heli Mattisen ja arendusjuht Maiki Udam. Õppereisi käigus külastasime WASC-i peakontorit Alamedas ja kohtusime asepresidentidega (Richard Winn, Richard Osbourne) ning osalesime WASC-i korraldatud hindamiseksperide koolitusel.

WASC on üks tunnustatumaid institutsionaalse akrediteerimisega tegelevaid kvaliteediagentuure USA-s, mis on alustanud hindamisega ka väljaspool Ameerika Ühendriike (nt Mehhikos) ning soovib muu hulgas laiendada oma tegevust Euroopasse. Seetõttu tunti WASC-is toimunud kohtumisel huvi Eesti kõrgkoolide valmisoleku vastu taotleda neilt akrediteeringut. Suurt huvi pakkus WASC-i esindajatele Eesti kõrgharidussüsteemi, sh Bologna protsessi ja meie kvaliteedihindamise tutvustus.

WASC-is töötab 15 inimest, hindamiskoosseis (*Commission*) on 25 liiget (põhiliselt ülikoolide rektorid). Hinnatavaid institutsioone on 161 ja hindamiseksperite u 6000. Näiteks 2012.aasta sügisel läheb akrediteerimisele 21 kõrgkooli, kusjuures viiakse läbi 8 erinevat tüüpi hindamist. Lisaks korraldab WASC tasulisi koolitusi (üliõpilaste hindamine, õpiväljundid jm-d standarditega seotud koolitused) ning konsulteerib kõrgkooli.

WASC akrediteerimise eripäraks on see, et akrediteerimise käigus toimub institutsiooni nõ kasvatamine: alustav institutsioon taotleb „eligibility’t“, näidates organisatsiooni struktuuri, dokumentatsiooni, õppekavade, õppejõudude jne vastavust 23 kriteeriumile. Seejärel (u 2-4 aasta pärast) saab institutsioon taotleda „candidacy’t“. Sellega kaasneb kaks külastust – *Capacity and Preparatory Review (CPR)*, kus hinnatakse ressursside ja protsesside olemasolu ning vastavust standardi nõuetele, ning *Educational Effectiveness Review (EER)*, kus hinnatakse protsesside toimimist – eelkõige õppekavade eesmärkide ja õpiväljundite kooskõla, tudengite õppimist ja hindamist ning õppekavaarendust. Nende käigus hinnatakse kõrgkooli toimimise vastavust minimaalselt nõutaval tasemel WASC standarditele. Kui kõrgkool on selle hindamistsükli edukalt läbinud, siis on tal 2-4 aasta pärast võimalik taotleda esmast akrediteeringut (*initial accreditation*), mille käigus toimub taas kaks hindamiskülastust (CPR ja EER), kusjuures hinnatakse vastavust standarditele olulisel (*substantial*) tasemel. Positiivne tulemus annab akrediteeringu 5-ks või 7-ks aastaks ning õiguse taotleda föderaalset õppetoetusi. Kuna WASC’i eelnevad hindamised on suunatud sellele, et kõrgkool oleks võimeline akrediteerimist läbima, siis negatiivseid tulemusi praktiliselt ei ole.

USA föderaalsete õppetoetuste aastamaht on 170 miljardit dollarit. Rahahulk on suurenenud, kuid samal ajal on vähenenud lõpetajate osakaal ning kasvanud rahulolematuse kvaliteediga (!), kuna juurde on tekkinud väga palju kasumile orienteeritud (sh nt online-) kõrgkooli. Seetõttu on ka WASC orienteerumas senisest rohkem vastavushindamisele (*compliance*) ning initsieerimas kvalifikatsioonide määratlemist eelkõige magistri- ja doktoritasemel (analoogia Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule).

Põhiasi, mida akrediteerimisel hinnatakse on üliõpilaste õppimine ja lõpetajate edukus. Üliõpilastega seotud tulemuste osas on kõrgkoolid kohustatud ennast võrdlema vähemalt kolme kõrgkooliga.

Akrediteerimise kulud katab täielikult hinnatav kõrgkool ning alates „kandidaadi“-staatusest maksavad kõrgkoolid WASC-le aastamaksu. Samas ei saa hindamiseksperdid mingit töötasu (ühiskonna teenimine!).

Hindamiskomisjonid koosnevad ainult kõrgkoolide esindajatest (rektorid, prorektorid, finantsjuhid, õppemetoodikud, kvaliteedijuhid jne). WASC on protsessi täpselt ette kirjutanud, kuni selleni välja, milliseid teemasid peaks komisjon käsitlema külastusele eelneva omavahelise telefonikonverentsi käigus. Raporti kirjutamine algab juba enne külastust. Komisjonil on lisaks esimehele aseesimees, kes vastutab raporti kokkupaneku eest.

(Kõik) WASC töötajad koordineerivad teatud hulka akrediteerimisi. Koordineerimise juurde kuulub külastuse juures viibimine esimese 24 tunni jooksul (eesmärgiks ekspertide objektiivsuse jms jälgimine) ja hindamisraporti lugemine-viimistlemine koostöös hindamiskomisjoniga. Hindamiskomisjon esitab nõukogule lisaks hindamisraportile „*confidential recommendation*’i“, kus annab soovitusi lõppotsuse osas. Hindamisnõukogust määratakse iga raporti jaoks kuni 6-liikmeline „panel“, mille koosseisus on nn 1. ja 2. lugeja, kes on kohustatud läbi lugema KÕIK hindamisega seotud materjalid. Ülejäänud liikmed loevad reeglina läbi ainult hindamisraporti. „Panel“ kohtub enne nõukogu istungit 20 minuti jooksul kõrgkooli esindajatega, et esitada neile paar olulist küsimust ning lasta neil 5 minuti jooksul esitada oma lühitutvustuse. Samal ajal ollakse telefoni teel kontaktis hindamiskomisjoni esimehega, kes saab pärast kõrgkooli esindajate lahkumist esitada oma seisukohad. „Panel“ sõnastab lähtudes hindamisraportist jt-st dokumentidest, vestlustest kõrgkooli esindajatega ja komisjoni esimehega ning arvestades üldist kõrgkoolide konteksti olulisemad soovitusel, mis lähevad lõppotsusesse. Nõukogu liikmed, kes on hinnatava kõrgkooliga seotud, lahkuvad otsuste tegemise ajaks ruumist.

Hindamiseksperptide koolitusel osales u 50 eksperti, kes viivad läbi hindamisi peamiselt 2012.aasta sügisel. Koolitustel osalemine ei ole kohustuslik, kuid suur osa (ka kogenud) eksperte peavad enda teadmiste värskendamist enne järgmisi hindamisi oluliseks. Lisaks on võimalik koolitused läbida ka veebikoolituse või telefonikonverentsi põhisel. Koolitus oli informatiivne ja intensiivne ning sellesse oli aktiivselt kaasatud suur osa WASC töötajatest. Iga poole tunni järel vahetus „esineja“, kõik pooleteistunnised sessioonid lõppesid u 20-minutilise interaktiivse harjutusega. Ajast kinnipidamine oli briljantne. Üldjoontes sarnanes koolituse sisu ja vorm EKKA üleminekuhindamise koolitustega.

Õppereisist ajendatud ettepanekud EKKALE:

1. Vaadata üle Eesti õppekavagrupi kvaliteedi hindamise nõuded ning täiendada uue institutsiooni kohta käivaid nõudeid WASC *eligibility* kriteeriumide eeskujul.
2. Anda EKKA hindamisnõukogu liikmetele vastutus ja kohustus lugeda hindamisraportit erilise tähelepanuga, suhelda hinnatava kõrgkooli esindajatega ja hindamiskomisjoni esimehega

ning formuleerida ettepanekud soovitusteks (u 5). Kaalumisvajaduse puhul formuleerida põhjendatud ettepanekud lõppotsuse osas. Hindamisnõukogu sisene „panel“ võiks koosneda nt kolmest liikmest. Iga raporti jaoks määratakse oma „panel“.

3. Määratleda hindamisnõukogu töökorras hinnatavate kõrgkoolidega seotud nõukogu liikmete „käitumiskoodeks“ – sh nt füüsiline eemalviibimine sel ajal, kui arutatakse ja otsustatakse „kodukõrgkooliga“ seotud küsimusi.
4. Teha valmis ekspertide koolituse e-versioon (sh inglise keeles).
5. Määrata hindamiskomisjonide koosseisu „aseesimees“, kelle ülesandeks on raport kokku panna (nö sekretär).
6. Lähtuda „auditoorsete“ koolituste puhul WASC koolituse ajalisest jaotusest, kus koolitajad vahetuvad iga poole tunni järel, oluliste teemade juurde tullakse erinevate inimeste poolt erineva nurga all tagasi.
7. Kaasata institutsionaalse akrediteerimise (ja ka õppekavagruppide kvaliteedi hindamise) hindamiskomisjonidesse WASC-i eksperte – mitmed neist olid väga huvitatud!

Kokkuvõtte koostasid Maiki Udam ja Heli Mattisen, 12.05.2012